

УДК 94(=411.16)(497.1)“1948/1949“(093.2)
314.151.3-054.7(=411.16)(497.1:569.4)“1948/1949“(093.2)
061.2(=411.16)(497.11)“1949“(093.2)

др Милан Радовановић, историчар
Београд
mradowanovic@gmail.com

Критичко издање историјске грађе

Извештаји савеза јеврејских вероисповедних општина Југославије о завршетку прва два таласа организованог исељавања у Израел (1948/9)

Између 1948. и 1952. године, у сарадњи са надлежним југословенским и израелским властима, Савез јеврејских вероисповедних општина организовао је пет таласа исељавања у новостворену државу Израел.¹ У оквирима масовне емиграције Југославију је напустило 7.739 од приближно 12.500 припадника јеврејске заједнице, колико је преживело Други светски рат.²

Пошто су последњи транспорти напустили земљу, Савез је у циркуларима упућеним свим локалним заједницама у Југославији сумирао резултате првог (9. јануар 1949.), односно другог (20. јул 1949.) таласа организоване емиграције. Чини се да преостала три таласа исељавања нису пратили слични циркулари.

¹ Детаљно о динамици организованог исељавања: Милан Радовановић, „Поједини статистички аспекти организованог исељавања Јевреја из Југославије у Израел (1948–1952)“, *Годишњак за друштвену историју*, 22, 2 (2015), 54–56. У питању је саставни део миграционог процеса много већих размера, који је у новостворену државу на Блиском истоку, између 1948. и 1951. године, довео приближно 700.000 Јевреја из свих делова Европе и света. Видети: Shoshana Neumann, *Aliyah to Israel: Immigration under Conditions of Adversity*, (Bonn: Forschungsinstitut zur Zukunft der Arbeit, 1999), 1–5. и Itzhak Alfassi, *Immigration and Settlement*, (Jerusalem: Keter Publishing House, 1973), 56. Детаљнији подаци о динамици имиграције и броју досељеника из појединачних земаља могу се наћи на страници *Israel: Immigration to Israel*, <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsourc/Immigration/immigtoc.html> (25. 06. 2020).

² Радовановић, „Поједини статистички аспекти“, 68–69.

Примарни извори који на систематичан начин доносе основне податке о миграцијама изузетно су ретки, преваходно како је најважније аспекте миграционог процеса углавном немогуће сагледати непосредно по његовом окончању. Организована иселјавање Јевреја из Југославије у Израел, у овом смислу, представља сасвим специфичан пример. Међуинституционална сарадња, релативно мале размере, али и прецизно дефинисан временски оквир у коме је иселјавање реализовано омогућили су одговарајућу систематизацију најважнијих аспеката и резултата миграционог процеса у форми извештаја.

Два извештаја сличне су структуре. У уводном делу пружају детаљне податке о времену поласка, односно приспећа појединачних бродова, односно броју исељеника који је са сваким транспортом напустио Југославију.³ Детаљни преглед динамике иселјавања, у извештајима прате подаци о путу и испоруци исељеничког пртљага. Док је путовање исељеника, мада уз одређене непријатности, протекло без већих проблема, транспорт пртљага показао се од самог почетка сасвим специфичним изазовом за организаторе.⁴

Извештаји доносе и кратку рекапитулацију опроштајних свечаности које су појединачне општине и централна организација Јевреја у Југославији приредили уочи поласка исељеника и свечаности мањег обима одржаних на бродовима који су се упутили у Израел.⁵ Инсистира се на идеји приближавања заједнице државним властима, која је доминирала послератном политиком Савеза⁶ и која је, као таква, умногоме обележила и процес организованог иселјавања у целини.⁷

Подаци који се тичу приспећа бродова са исељеницима у Израел релативно су штури. Уопштене констатације о првим утисцима исељеника и обезбеђивању одговарајућег смештаја за југословенске Јевреје прате информације о функционисању „Збирног рачуна репатрираца за Израел“.⁸ Слично превозу пртљага,

³ Ово су уједно и далеко најпоузданији подаци о укупном броју исељеника у оквирима првог и другог таласа организоване емиграције којима располажемо. Детаљније видети: Радовановић, „Поједини статистички аспекти организованог иселјавања Јевреја из Југославије у Израел (1948–1952)“, 60–65.

⁴ О проблемима који су настали при транспорту исељеничког пртљага, видети: Милан Радовановић, *Иселјавање Јевреја из Југославије у Израел (1948–1952)*, 151–165, <https://fedorabg.bg.ac.rs/fedora/get/o:10162/bdef:Content/get>, (25. 06 2020)

⁵ Више о опроштајним свечаностима: Milan Radovanović, „Hello, Goodbye – Farewell ceremonies as part of organized Jewish emigration from Yugoslavia to Israel (1948–1952)“, *Годишњак за друштвену историју*, 24, 1 (2017), 47–67.

⁶ Видети: Mladenka, Ivanković, *Jevreji u Jugoslaviji (1944–1952). Kraj ili novi početak*, (Beograd: Institut za noviju istoriju Srbije, 2009), 112–113. и Ari Kerckänen, *Yugoslav Jewry: Aspects of post-World War II and post-Yugoslav developments*, (Helsinki: Finnish Oriental Society, 2001), 43–44.

⁷ Милан Радовановић, „Ционизам и прагматизам – Зашто су се југословенски Јевреји иселили у Израел? (1948–1952)“, *Београдски историјски гласник* 6, 6 (2015), 228–234.

⁸ О специјализованом рачуну општиније видети: Милан Радовановић, „Организована емиграција капитала – „Збирни рачун репатрираца за Израел“ (1948–1952)“, *Архив*, 18, 1–2 (2017), 164–184. и Милан Радовановић, „Поједини економски аспекти организованог иселјавања

ни трансфер капитала није динамиком успевао да испрати само исељавање. Закључке два извештаја чине процене челника Савеза о смањењу заједнице у Југославији последично емиграцији.

Извештаји Савеза јеврејских вероисповедних општина Југославије о прва два таласа организованог исељавања у Израел откуцани су латиницом на страницама А4 формата. Мада је коришћена писаћа машина са дијакритичким знацима карактеристичним за српску (хрватску) латиницу, уместо слова *đ* доследно је коришћена алтернатива *dj*. Употреба интерпункције је недоследна. У угластим заградама дата су разрешења скраћеница. Напомене о правописним грешкама, у случајевима када је процењено да су неопходне за правилно разумевање садржаја извештаја, дате су у фуснотама. У циљу очувања аутентичности, текст је пренет без икаквих исправки. Извештаји се чувају у привременој кутији број 768, Архива Јеврејског историјског музеја у Београду.

Извештај о одласку у државу Израел (17. јануар 1949)

Savez jevrejskih veroispovednih opština FNRJ
Br. 94/49
Beograd, 17. januar 1949 god.

Jevrejskoj veroispovednoj opštini,
Vršac⁹

Predmet: Извештај о одласку у државу Израел¹⁰

Pošto je ovih dana otišao i poslednji deo transporta naših iseljenika u Izrael, Izvršni odbor Saveza smatra za svoju dužnost da Vam podnese sledeći izveštaj:

1 – U Izrael je ukupno otišlo 4.098 iseljenika,¹¹ i to:

a – na dan 2-XII.48 g. brodom „RADNIK“ 729 lica, koji su stigli u Izrael na dan 7-XII-48 g.

b – na dan 15-XII-48 g. brodom „RADNIK“ 919 lica, koji su na dan 20-XII-48 g. stigli u Izrael

југословенских Јевреја у Израел 1948/9. године“, *Годишњак за друштвену историју*, 18, 3 (2011), 92–99.

⁹ Име јеврејске вероисповедне општина дописано је руком.

¹⁰ Подвучено у оригиналу.

¹¹ Подвучено у оригиналу.

c – na dan 15-XII-48 g. brodom „KEFALOS“ 2.418 lica, koji su na dan 26-XII-48 g. stigli u Izrael

d- na dan 9-I-49 g. brodom „BOSNA“ 32 lica, koji se još nalaze na putu za Izrael, te će tamo predvidivo (sic!) stiћи око 22. o. [vog] m. [eseca]

2 – Teretnim brodom „BOSNA“ na dan 9 januara o.[ve] g.[odine] otpremljen je u Izrael veći deo teretnog prtljaga /preko polovine/. Preostali deo teretnog prtljaga biće takodje otpremljen brodom „BOSNA“ , i to odmah po povratku broda sa sadašnjeg puta u Izrael.¹² Може се računati према томе, да ће и други део теретног пртљјага стићи у Израел око половине месеца фебруара o.[ve] g. [odine]

3 – Svi poslovi око отпреме исељеника и пртљјага у наше луке као и сви остали послови у вежи са њиховим одласком у Израел одвијали су се по предвиђеном плану, те није било никаквих озбиљнијих сметњи или poteškoća. Исто се може рећи и за само укrcавање путника у брод као и за утовар теретног пртљјага, при чему једино треба напоменути, да је одлазак прве партије теретног пртљјага задочио неколико дана преко предвиђеног рока због привременог недостатка радне снаге за утовар.

4 – Sem rektih i pojedinačnih izuzetaka, iseljenici su pokazali na putu u otpremnu luku kao i prilikom ukrcavanja dobru disciplinu i smisao za red, чему је много допринела добро припремљена организација у централни као у појединим местима и добро функционисање путних штабова.

5 – Prema do sada primljenim izveštajima, samo putovanje od naše polazne luke do luka u Izraelu proteklo je na svim brodovima u redu. Nije bilo никаквих poteškoća ni озбиљних сметњи, једино је брод „KEFALOS“ путовао нешто дуже усред рђавог времена.¹³ Дисциплина и рад на бродовима били су добри те ни у том погледу није било никаквих озбиљних зamerки.

¹² Пошто је принудно укотврљена у Сплиту да би се отклонила оштећења настала у повратку са претходног путовања, „Босна“ је за Израел поново испловила почетком фебруара 1949. године. Видети: АЈИМ (Архив Јеврејског историјског музеја у Београду), п.к. (привремена кутија) 781 (Архива Перера 2–3), *Записник са XLIII седнице ИО СЈВОЈ (Извршног одбора Савеза јеврејских вероисповедних општина Југославије)*, 8. фебруар 1949. Брод је у Хаифи пристао 20. фебруара 1949, да би искрцавање пртљјага почело осам дана касније. Видети: АЈИМ, п.к. 781, *Записник XLV седнице ИО СЈВОЈ* 1. март 1949.

¹³ Због лошег времена, челници Савеза привремено су изгубили контакт са посадом „Кефалоса“. У нади да ће организација југословенских исељеника у Израелу имати више података о судбини овог транспорта, обратили су се Хитахдут Олеј. Друга страна преписке није сачувана, али из ње сазнајемо да је „Кефалос“ у Хаифу стигао са неколико дана закашњења. Видети: АЈИМ, Ал. 1948, п.к. 856, *Телеграм Савеза јеврејских вероисповедних општина Југославије, Хитахдут Олеј Југославије*. Пример „Кефалоса“ специфичан је и утолико што је у питању био једини израелски брод који је учествовао у првом таласу организованог исељавања из Југославије. Сумирајући утиске о управо окончаном исељавању, челници Савеза ће, у овом смислу, констатовати како ће и даље бити коришћени израелски бродови, али да би „ваљало да буду бољи“ него „Кефалос“. Видети: АЈИМ, п.к. 781 (Архив Перера 2–3), *Записник са XLIV седнице ИО СЈВОЈ*, 15. фебруар 1949.

Treba načito¹⁴ istaknuti, da su posade brodova u svim slučajevima pokazale najveću moguću predusretljivost prema putnicima.

6 – Iskrcaвање u Izraelu takodje se obavilo dobro i brzo.¹⁵ Naši iseljenici ističu lep i srdačan prijem kojim su dočekani i prihvaćeni od strane nadležnih vlasti u Izraelu kao i od strane Udruženja jugoslovenskih Jevreja u Izraelu, Hitahdut Olej Jugoslavija.

7 – Najveći deo naših iseljenika se još nalazi u prihvatilištima, odakle se vrši njihovo razvrstavanje prema starosti, polu i profesiji, kako bi se pravilno izvršio njihov definitivni smeštaj, uposlenje (sic!) itd. Izvesni broj se međjutim već zaposlio.

8 – Iz do sada primljenih izveštaja koji još nisu brojni ni iscrpni, može se zaključiti da su prvi utisci naših iseljenika o samom putu kao i o prijemu i prihvatanju u Izraelu sasvim zadovoljavajući.¹⁶

9 – Prilikom odlaska broda „BOSNA“, iseljenicima su poslate priznanice Narodne banke FNRJ o uplaćenim iznosima na „Zbirni račun repatriraca za ua Palestinu“ i to pretežni deo. Manji deo tih priznanica, za iznose koji su kasnije doznačeni, još nije gotov u Narodnoj banci, te će biti poslat iseljenicima čim ih Savez primi.

10 – Savez je do sada primio izveštaje o održanim oproštajnim svečanostima sa iseljenicima skoro iz svih mesta. Sve te svečanosti održane su u srdačnoj i bratskoj atmosferi, sa lepim programima, te su na njima u punoj meri došli do izražaja osećaji drugarstva i povezanosti između članova naše zajednice koji su ostali u FNRJ i onih koji su otišli u Izrael, – privrženosti iseljenicima prema Novoj Jugoslaviji koji će sačuvati i u Izraelu, osećaji zahvalnosti i priznanja prema našoj Vladi i narodnim vlastima za svu ukazanu predusretljivost prilikom iseljenja, – te osećaji čvrste rešenosti da u Izraelu budu borci i graditelji napretka i istinske demokratije, duboko prožeti primerom i poukama koje nose sa sobom iz naše zemlje.

Ispraćaj iseljenika u pojedinim mestima kao i u samim lukama, Rijeka i Bakar, protekao je u istom duhu.

Pred sam polazak, još su i na brodovima održane oproštajne svečanosti, sa kojih su iseljenicima uputili telegrame Predsedniku Vlade FNRJ, Maršalu Jugoslavije, drugu Titu. Prepise tih telegrama sa sva tri broda prilažemo uz ovaj cirkular.¹⁷

¹⁴ Нарочито, прим. М.Р.

¹⁵ У питању је, извесно, исувише оптимистично виђење ситуације на терену. Видети: *Исељавање Јевреја из Југославије у Израел (1948–1952)*, 151–165, <https://fedorabg.bg.ac.rs/fedora/get/o:10162/bdef:Content/get>, (25. 06 2020)

¹⁶ Мада су исељеници углавном изражавали задовољство новом домовином на Блиском истоку, њихова реакција је била далеко од универзалног одушевљења. Видети, на пример: Радовановић, Милан, „Писмо југословенског исељеника у Израелу“, *Архив*, 13, 1–2 (2014), 239–242. Последица незадовољства стањем затеченим у Израелу била је ре-емиграција релативно малог обима. Опширније: Ivanković, *Jevreji u Jugoslaviji*, 337. и Aleksandar Životić, „Jugoslavija i Bliski istok (1945–1956)“, *Spoljna politika Jugoslavije 1950–1961*, (Institut za noviju istoriju Srbije, 2008), 493.

¹⁷ Текст телеграма који је, у име 729 исељеника са „Радника“, Јосипу Брозџу Титу упутио вођа транспорта Исо Херман у целисти се може наћи у: Милан Радовановић, „The Sound of Silence – Југословенска штампа о организованом исељавању Јевреја из Југославије у Израел (1948–1952)“, *Годишњак за друштвену историју*, 20, 1 (2013), 82. (фуснота бр. 25) Телеграми сличне садржине

11 – Iseljenici poslali su Savezu takodje i telegrame o svom pristignuću u Izrael, ističući u njima zahvalnost posadi brodova, našim narodnim vlastima i Savezu.

Primljen je takodje telegram od Hitahdut Olej Jugoslavija u kojemu se izražava priznanje i zahvalnost jugoslovenskim vlastima za njihovu predusretljivost i ukazanu pomoć, kao i Savezu za odličnu organizaciju odlaska

12 – Pošto su primljeni izveštaji o stignuću (sic!) sva tri broda u Izrael, Savez je našim iseljenicima prilikom odlaska broda „BOSNA“ uputio pozdravno pismo, čiji prepis Vam takodje prilažemo.

13 – Sada se u Savezu radi na sredjivanju celog materijala o iseljenju, zajedno sa detaljnim izveštajem koji će biti dostavljen i nadležnim vlastima. Čim sve to bude obavljeno, biće i opštine izveštene.

Takodje ćete biti izvešteni naknadno o stignuću broda „BOSNA“ u Izrael kao i njegovom ponovnom odlasku sa ostatkom teretnog prtljaga.

14 – Pošto je veliki posao oko odlaska 4.098 iseljenika iz naše zemlje u Izrael skoro u celosti završen, Savez smatra za svoju prijatnu dužnost da i ovoga puta pre celu našu zajednicu iznese izvanrednu predusretljivost svih naših narodnih vlasti, od najviših do najnižih, koja nam je bila ukazana prilikom sprovođenja čitave akcije oko iseljenja.

Ovakav stav naših narodnih vlasti poznat je danas i širokoj jevrejskoj javnosti u inostranstvu, koja mu odaje puno priznanje i iskreno divljenje. To je došlo do izražaja kao u jevrejskoj štampi, tako i na velikoj konferenciji za pomoć evropskom jevrejstvu koja je održana u Parizu od 13 – 19 novembra 1948 god., a na kojoj su učestvovali u ime Izvršnog odbora Saveza i Autonomnog odbora za pomoć drugovi Dr. Albert Vajs i David A. Alkalaj. Uvereni smo da će sve naše opštine i cela naša zajednica za uvek biti ponosni zbog ovakvog držanja naših narodnih vlasti, zbog velikog poverenja koje nam je od njihove strane ukazano prilikom pripremanja i organizovanja celog ovog velikog posla, kao i zbog perfektno saradnje u tom poslu između nas i narodnih vlasti.

Isto samo tako uvereni da će te okolnosti biti jedan razlog više koji će u srcima naših iseljenika potkrepiti osećaje ljubavi i povezanosti prema Federativnoj Narodnoj Republici Jugoslaviji, njenim narodima i njenim narodnim vlastima.

15 – Savez takodje smatra za svoju prijatnu dužnost da ovim putem izrazi iskreno priznanje i zahvalnost svim opštinama, okružnim komisijama, službenicima opština kao i pojedincima koji su svojim napornim radom, veliki zalaganjem i često primernom umešnošću mnogo doprineli tome da se ceo ovaj veliki posao obavi dobro i uspešno.

Možemo sa zadovoljstvom konstatovati, da nikada u istoriji jugoslovenskog jevrejstva nismo imali pred sobom veći i teži zadatak pun odgovornosti i neobično složen po mnoštvu organizacionih, tehničkih itd. problema.

Pored toga, taj posao je obavljen za srazmerno vrlo kratko vreme, sa malim tehničkim aparatom, a ipak na način koji nam je doneo priznanje naših vlasti, izraelskih vlasti, jevrejske javnosti u svetu, kao i naše jevrejske i nejevrejske javnosti

koje su potpisali Slavko Rađej („Радник“, 919 исељеника), односно Артур Хендел („Кефалос“, 2.418 исељеника) чувају се у АЈИМ, Ал. 1948, п.к. 768.

To sigurno ne bi bilo moguće, da cela naša zajednice, a u prvom redu општине, nisu u punoj meri shvatili zamašaj (sic!) posla i svrsrdno¹⁸ u njemu saradjivali sa Savezom.

16 – Sa odlaskom ove алије,¹⁹ naša јеврејска заједница уманјил се за око 35%,²⁰ што значи веома много за једну заједницу која је и иначе била малобројна.

Ослабивши тиме знатно број наше заједнице, ми смо истовремено дали драгоцене и историјски допринос југословенског јеврејства за борбу и изградњу државе Израел у прогресивну и истински демократку земљу.

Уверени смо да ће и та чињеница бити подстрек, да наша по броју смањена јеврејска заједница у FNRJ сачува своју виталност и да убудуће изврши своје задатке према нашој Отадзбини, Федеративној Народној Републици Југославији, као и према јеврејству.

Изволите са садржином овог циркулара упознати све припаднике Ваше општине.

Smrt fašizmu – Sloboda narodu!

Sekretar
(potpis nečitak)
/Bata Gedalja/

Predsednik
(potpis nečitak)
/Dr. Albert Vajs/

Savez јеврејских вероисповедних општина FNRJ

Br. 2786/49
Beograd, 2. avgusta 1949 godine
CIRKULAR br. XXXII

Jevrejskoј вероисповедној општини, свима

Predmet: Izveštaj o završetku drugog iseljenja u državu Izrael²¹

Pošto je 20 jula o. [ove] g. [odine] otišao i treći transport iseljenika druge алије у државу Израел, те пошто је Савез примио изшветај (sic!) да је и тај транспорт у реду стигао у Хаифу, сматрамо за своју дужност, да Вам поднесемо следећи извештај о другој алији:

¹⁸ Свесрдно, прим. М.Р.

¹⁹ Алија (хеб. אָלִיָּה – дословно, уздицање) појам је који потиче из Старог завета. Првобитно се односио на појединце или групе Јевреја повратника у обећању земљу после такозваног Вавилонског ропства (586 – 539 године п.н.е.). Од 1881. и прве веће групе руских Јевреја која се иселила у Палестину, користи се као универзални назив за чин поватка Јевреја у Палестину, односно, после 1948. године, Израел.

²⁰ Упоредити са: Радовановић, „Поједини статистички аспекти“..., 68.

²¹ Подвучено у оригиналу.

1 – sa drugom alijom otišlo je u državu Izrael ukupno 2.490 iseljenika, i to:	
a – na dan 24 juna 1949 g. [odine]	1.027 lica
b – na dan 7 jula 1949 g. [odine]	594 ”
c – na dan 20 jula 1949 g. [odine]	869 ”

Sva tri transporta putovala su jugoslovenskim brodom „RADNIK“, te je prvi transport stigao u Izrael 30 jula 1949 g.[odine], drugi 13 jula 1949 g.[odine], a treći 25 jula 1949 god. [ine]

Kod prvog transporta umrlo je na putu jedno lice, a kod trećeg dva lica, od kojih jedan naš državljanin, a jedan inostrani državljanin.

Uzevši u obzir da se sa prvom alijom, 1948 god. [ine] iselilo ukupno 4.115 lica, a sadašnjom alijom 2.490 lica, znači, da ukupni broj iseljenika u obe alije iznosi 6.605 lica.²²

U gornjim ciframa obuhvaćena su i nejevrejska lica kojima je iseljenje odobreno /ne-Jevrejke udate za Jevreje i sl./, kao i izvestan broj Jevreje inostranih državljana koji su se nalazili u našoj zemlji. Ove kategorije međutim iznose svega oko 200 lica, dočim su svi ostali iseljenici bili jugoslovenski Jevreji.²³

Broj ukupnih iseljenih jugoslovenskih Jevreja sa oboma alijama pretstavlja više od polovine ukupnog brojnog stanja naše zajednice pre početka prve alije.²⁴

2 – Kao što vam je poznato već iz ranijih izveštaja, sav teretni prtljag iseljenika prve alije otpremljen je u državu Izrael brodom „BOSNA“ /dva puta/ i „PROZOR“ /jedanputa/, te je tamo iskrčan.

Što se tiče teretnog prtljaga iseljenika druge alije, Savez čini sve što je u njegovoj mogućnosti, da se što pre nadje mogućnost da se i taj prtljag otpremi u Izrael.

Već ovih dana biće otpremljen jedan deo tog teretnog prtljaga, oko 1.500 m³, našim brodom „UŽICE“ i to ovoga puta teretni prtljag koji je koncentrisan u Zagrebu i u primorskim mestima.

U pogledu ostalog teretnog prtljaga izvešćemo Vas o mogućnostima njegove otpreme, čim ona nastupi, a verujemo da će to uslediti još u toku ove jeseni, tako da će do kraja jeseni biti sav prtljag otpremljen.

3 – Svi poslovi oko otpreme iseljenika kao i svi ostali poslovi u vezi sa njihovim odlaskom u Izrael odvijali su se uglavnom prema predviđenom planu, te nije bilo nikakvih ozbiljnih smetnji ili poteškoće.

Sem retkih izuzetaka, iseljenici su pokazali na putu kao i prilikom ukrcavanja i iskrčavanja dobru disciplinu i smisao za red, čemu je i ovoga puta mnogo doprinela dobro

²² Подвучено у оригиналу.

²³ Младенка Иванковић наводи да су страни држављани чинили приближно 1% укупног броја исељеника који су између 1948. и 1952. године напустили Југославију. Видети: Ivanković, *Jevreji u Jugoslaviji*, 318. Анализа спискова учесника у прва два таласа организоване емиграције показује да су 3.1% њих били страни држављани, Радовановић, „Поједини статистички аспекти“, 68. Ова се процена поклапа са податком који доноси извештај Савеза.

²⁴ Од децембра 1948. до јула 1949, Југославију је напустило укупно 6.588 Јевреја, односно 52% послератне заједнице. Видети: Радовановић, „Поједини статистички аспекти“, 68.

припремљена организација у centrali и појединим местима и задовољјавујуће функционисање путних штабова.

4 – Према до сада примљеним извештајима, само путовање од Ријеке до Хаифе протекло је код свих транспората у реду. Није било никаквих poteškoća и сметњи, те су исељеници путовали веома пријатно и у добром расположењу. Дисциплина и другарски дух на броду били су код свих транспората добри. У току путовања су у сваком транспорту одржане разне свећаности и забавне приредбе, уз учешће свих исељеника и посаде брода „RADNIK“. На тим приредбama дошла је до изражаја љубав и оданост исељеника према нашој Отадзбини, Федеративној Народној Republicи Југославији, као и њихова спремност да свесрдно учествују у изградњи државе Израел као њиховог новог завићаја, а најзад, да буду чврста спона пријатељства између ове земље и њихових народа.

Треба нарочито истакнути да је посада брода „RADNIK“ у свим случајевима показао према исељеницима највећу предусретљивост и другарство, на чему су се и сами исељеници захвалили команданту брода и посади, а исто то је учинио и Извршни одбор Савеза.

Испраћају свих транспората присуствовали су представници Извршног одбора Савеза и неких већих општина, а поред тога присуствовао је испраћају другог транспорта секретар Посланства државе Израел у Београду, г. Др. Абир, а испраћају трећег транспорта присуствовао је Посланик државе Израел у Београду, г. Др. Јишај са господјом.

Као жалосне догађаје на путу треба напоменути напрасну смрт пок. [ојног] Ернеста Lederera, из Баčke Topole /први транспорт/ и напрасну смрт Мајера Perera из Сарајева и америчког рабина Баруха Geršona /трећи транспорт/ који се на Ријечи украсио у брод. Они су сахрањени по поморским прописима, после свећане погребне церемоније на броду.

5 – Приликом искрцавања у Израелу наши исељеници су дочекани од стране надлежних власти у Израелу као и од стране представника Удружења југословенских Јевреја у Израелу, Hitahdut Olej Југославија.

После дочека и обављања потребних формалности, исељеници су упућени у прихватишта, одакле ће се обавити њихово разврставање и припремање за смештај, уписанје итд.

6 – Савез је до сада примио извештаје о одржаним опроштајним свећаностима са исељеницима скоро из свих места. Свећаности су одржане у срдачној и братској атмосфери, са лепим програмима. На њима су у пуној мери дошли до изражаја осећаји повезаности између чланова наше заједнице који су остали у FNRJ и оних којих су отишли у Израел, – привржености исељеника према Новој Југославији, осећаји захвалности и признанју према нашој Влади и народним властима за сву ukazану предусретљивост приликом исељенја, те осећају чврсте решоности (sic!), да у Израелу буду борци и градитељи напретка и истинске демократије, дубоко прожети примером и поукама које носе са собом из наше земље.

Приликом поласка брода из наше луке, исељеници са сва три транспорта упутили су телеграме Председнику Владе FNRJ, Маршалу Југославије, Другу Титу. Преписе та три телеграма прилажемо уз овај циркулар.²⁵

²⁵ Телеграми које су Јосипу Броз Титу упутили Стеван Фишер („Радник“, 594 исељеника), Михаел Леви („Радник“, 369 исељеника) и Цезар Леви („Радник“, 1.027 исељеника), вође појединачних транспорта у оквирима другог таласа организоване емиграције, чувају се у АЈИМ, Ал. 1948, п.к. 768.

Iseljenici su takodjer poslali telegrame Savezu sa broda kao i prilikom isrcavanja u državi Izrael, ističući u njima zahvalnost posadi broda, našim narodnim vlastima i Savezu. Pošto su primljeni izveštaji o stizanju sva tri broda u Izrael, Savez je našim iseljenicima uputio pozdravno pismo, čiji Vam prepis prilažemo.

7 – Sada se u Savezu radi na sredjivanju celog materijala o drugom iseljenju, radi dobivanja (sic!) slike i podnošenja izveštaja nadležnim vlastima.

Pošto je time veliki posao oko iseljenja druge alije uglavnom završen, Savez smatra za svoju prijatnu dužnost, da i ovoga puta pred celu našu zajednicu iznese izvanrednu predusretljivost svih naših narodnih vlasti, od najviših do najnižih, koja nam je bila ukazana prilikom sprovođenja čitave akcije oko iseljenja.

Ovakav stav naših narodnih vlasti poznat je danas i širokoj jevrejskoj javnosti u inostranstvu, koja mu odaje iskreno priznanje i divljenje.

Uvereni smo da će sve naše opštine i cela naša zajednica za uvek (sic!) biti ponosni zbog ovakvog stava naših narodnih vlasti, zbog velikog poverenja koje nam je od njihove strane ukazano prilikom pripremanja i organizovanja celog ovog velikog posla, kao i zbog perfektne saradnje u tom poslu između narodnih vlasti i nas.

8 – Savez takodje sa zadovoljstvom konstatuje, da su i pretstavnici izraelskih vlasti ukazali punu predusretljivost i saradnju oko poslova druge alije, ukoliko je to bilo potrebno. Izvršni odbor dao je izraza naše zahvalnosti prema izraelskim vlastima prilikom prijema koji je održan na dan 28 jula o. [ve] g. [odine] u čast Poslanika državu Izrael u Beogradu i osoblja Poslanstva, a kojem primemu²⁶ su pored članova Izvršnog i Autonomnog odbora te službenika Saveza prisustvovali i pretstavnici nekoliko naših većih opština.

9 – Savez najzad smatra za svoju prijatnu dužnost da ovim putem izrazi svoje iskreno priznanje i zahvalnost svim opštinama i njihovim komisijama i potkomisijama, kao i službenicima opština i pojedinim članovima opština, koji su napornim radom, velikim zalaganjem i često primernom umešnošću mnogo doprineli tome da se ceo ovaj veliki i složeni posao obavi dobro i uspešno.

Iako je ceo taj posao obavljen u srazmerno kratko vreme, sa malim tehničkim aparatom, on je svršen na način koji nam je doneo priznanje naših vlasti, izraelskih vlasti, jevrejske javnosti u svetu, kao i naše jevrejske i nejevrejske javnosti.

To sigurno ni ovog puta ne bi bilo moguće – i pored velikog iskustva kojeg smo stekli prilikom prve alije – da cela naša zajednica, a u prvom redu opštine, nisu u punoj meri shvatili zamašaj posla i svesrdno u njemu saradjivali sa Savezom.

10 – Sa odlaskom druge alije, naša jevrejska zajednica se opet brojčano znatno smanjila.²⁷ Tim odlaskom jugoslovensko jevrejstvo dali je svoj novi i dragoceni istorijski doprinos za izgradnju i razvoj države Izrael u progresivnu i istinsku demokratsku zemlju.

Uvereni smo da će ta činjenica biti potsrek (sic!) za našu po broju opet znatno smanjenu jevrejsku zajednicu u FNRJ, da ipak sačuva svoju dosadašnju vitalnost, to da i ubuduće

²⁶ Пријему, прим. М.Р.

²⁷ Приближно 30% Јевреја који су после првог исељавања остали у Југославији, земљу је напустило средином 1949. године. Видети: Радовановић, „Поједини статистички аспекти“, 68.

izvrši svoje dužnosti prema našoj Otadžbini Federativnoj Narodnoj Republici Jugoslaviji, kao i prema jevrejstvu.

Izvolite sa sadržinom ovog cirkulara upoznati sve pripadnike Vaše opštine.

Smrt fašizmu – sloboda narodu !

Sekretar
/Bata Gedalja/

Predsednik
/Dr Albert Vajs/